

zett) kereskedőknek praejudiciumukra (kárukra) lehetnének, kereskedés végett a város akaratjából ide a városra nem inducáltatnak (hozattatnak), és a négy országos vásáron kívül nem admittáltatnak (engedélyeztetnek).” Ugyanakkor megszabják, hogy a gyolcsot és egyéb afféle portékát árusító zsidó és lengyel kereskedők csak a sokadalmak alkalmával tartózkodhatnak itt. A házalást is eltiltják tőlük. A Fogarasi János „bakaniás kereskedő” (szatócs) és Görög Demeter selyemárús állal a „piaczsor” melletti helyet 70 magyar

forintért, vagyis ugyanazért a taksáért, mint amennyit addig Fogarasiék fizettek, átadják a folyamodó örményeknek. Az előbbiekre számára pedig távolabb jelölnek ki egy helyet, és megszabják, hogy Fogarasi szatócs-cikkkel foglalkozzon, társa pedig maradjon továbbra is a selyemárúsításnál. Mindezekért az örmények számára kedvező feltételekért Csíkiék az addigiaknál nagyobb taksát fizetnek: Patruban Lukács 150 forintot, Csíki István és Márton 120–120-at.

Folytatjuk

Emlékezés – A XX. század történetírója, a fotográfus: Dr. Szentpétery Tibor életműve

A XX. század bő kétharmadát végigfényképező, a doni fronton haditudósítóként dolgozó, az '56-os eseményeket megörökítő, a Budapestet Városvédőként dokumentáló, a Krisztinavárosi Budai Gyermekfotó műterem portréfotósa, a szenvedélyes ország- és természetjáró dr. Szentpétery Tibor munkásságát és életútját bemutató emlékülésre hívjuk szeretettel a Klebelsberg Kultúrkúriába (1028 Budapest, Templom utca 2-10.) mely 2013. április 20-án, szombaton 10 órakor kezdődik. Az emlékülés védnöke dr. Hende Csaba honvédelmi miniszter.

Dr. Szentpétery Tibor tanulmányainak a Pázmány Péter Tudományegyetemen való befejezése után önként jelentkezett a frontra, haditudósító lett: 1942. májusában került ki a Don-kanyarhoz. Augusztus 15-én a szeme előtt tartott Leica fényképezőgépe felfogta és eltérítette a neki szánt lövedéket. Súlyos sebesülten jutott haza, és csak egy gyors, bravúros operáció mentette meg a karját az amputálástól. 1945-ben Németországban esett amerikai hadifogságba. Szerencsére az amerikaiak hamar felismerték képességét, és a hadvezetés megbízásából fotográfálhatott.

Szabadulása után, 1946-ban hazatér szülővárosába, Budapestre. 1950-ig a Krisztinavárosi Budai Gyermek Fotó műtermében

dolgozott, elsősorban az I., II. és a XII. kerületi családokat fényképezte. 1950. május 1-jén államosították a műtermet. Egyetlen éjszaka csomagolta össze, mentette ki az általa fontosnak tartott anyagokat, és őrizte meg otthonában az utókor számára. 1956-ban a forradalom eseményeit napról napra, percről percre hűségeesen követte és öröközte meg a kabátja alá rejtett fényképezőgépével. A képek egy részét szinte az eseményekkel egy időben juttatta el a külföldi sajtónak, a negatívokat pedig a padláson elrejtve őrizte három évtizeden át.

1956 után fényképezte a Budai Vár háború utáni feltárását, a Néprajzi Múzeum cseréptárát, az Aquincumi Múzeum ásatásait. A Budapesti Városszépítő, majd Vá-

rosvédő Egyesület fotócsoportjának élén szervezte az épületek dokumentálását. Élete végéig büszke volt örmény gyökereire. A budapesti örmény egyházközség gondnokaként szervezte a közösség életét. Tevékeny élete 2005. február 20-án ért véget, 89 évesen. Kérésére hamvait a borsónyi Tűzköves forrásnál szórták a parkba a reá emlékezők.

Korszakos jelentőségű hagyatéka több részből áll: a 2. világháborúban, az 1956-os forradalom alatt készített fotóiból; a krisztinavárosi fotóműhelyben készített portréfotóiból; szenvedélyes természetjárása alatt készített fényképeiből, Erdélytől a Felvidékig, a Budapesti Városvédő Egyesületnek szülővárosa épületeiről készített fotóiból.

dr. Czaga Viktória

REZÜMÉ – emlékülés, 2013. április 20.

Dr. Szentpétery Tibor fotóművész-haditudósító munkásságáról, fotóhagyatékáról tartott a Klebelsberg Kultúrkúria egy emlékülést 2013. április 20-án.

Dr. Szentpétery Tibor (1916–2005) fotóművész hosszú életét tevékenyen élte, és minden minőségében (személyes, turista, portréfotós, katona, haditudósító, az '56-os budapesti események megörökítője, dokumentarista, városvédő, sportember, az örménykatolikus egyházközség évtizedeken át önfeláldozó módon dolgozó gondnoka, P. Kádár Dániel atya jobbkeze, az Orlay utcai templom építésének szervezője) marandót alkotott. A hagyatéka felbecsülhetetlen értéket képvisel, és gyors feldolgozásra, illetve adatmentésre szorul: a kb. 130ezer fekete-fehér negatív némelyike 70–75 éve szorosan összecsavarva, a kb. 30ezer színes diapozitív pedig az idő múlásával egyre színehagyottabban várja, hogy értő kezek archiválják – és így az utókor számára megmentésük, illetve az érdeklődők és a kutatók elé tárják.

A Magyar Nemzeti Múzeum, a Hadtörténeti Múzeum több fény-

Dr. Szentpétery Tibor

Az ifjú haditudósító

kép-sorozatát, tárgyát nemzeti örökségnek minősítette. Évek óta az országos intézmények is igényt formálnak a hagyatéka egyik-másik, őket közvetlenül érintő részére, de az örökös-jogutódok olyan megoldást tartanak csak elfogadhatónak, ahol minden, a fotóhagyaték felül a fotóművész életéhez köthető egyéb tárgy is egyazon intézményben kerül letéti kezelésbe. Ezt a nagy feladatot vállalta magára a Klebelsberg Kultúrkúria, amely a nemrég birtokukba jutott, most még romos állapotban lévő régi pesthidegkúti községházában kívánja majd a hagyatékokat elhelyezni, bemutathatóvá, illetve kutathatóvá tenni. A Klebelsberg Kultúrkúria és a Pesthidegkúti Helytörténeti Kör a hagyatéka megmentése érdekében keresi a támogatókat, valamint belföldi, illetve külföldi pályázatokon kívánnak a jövőben részt venni, hogy a szükséges munkálatok anyagi bázisát előteremtsék. A most szervezett konferencia kimondott célja, hogy szélesebb körben felhív-

ja a figyelmet a gazdag fotóanyagra, melyben dr. Szentpétery Tibor az 1930-as évektől 2000-ig folyamatosan és sokrétűen dokumentálta a XX. századot Magyarországon és a határokon túl egyaránt. Céljük, hogy az eddig teljesen egyben tartott fotó- és tárgyi hagyaték feldolgozásra kerülhessen, közkinccsé válhasson. Ennek a folyamatnak az első eseménye volt ez a konferencia.

A konferenciát *Schanda Tamás*, a II. kerületi Önkormányzat Közoktatási, Közművelődési, Sport és Informatikai Bizottság elnöke nyitotta meg személyes hangvételű, meleg szavakkal, és az Önkormányzat elkötelezettségét jelentette be a hagyaték megőrzése tárgyában.

Karlócai Miklós a fotóművész, a turista, a közösség-szervező dr. Szentpétery Tibor vonásait villantotta fel színesen, apró történetekkel tarkítva.

Dr. Szentpéteri József (MTA) évekkal ezelőtt tervezte, hogy tananyag-CD-ROM-ot készít a gazdag Szentpétery-életműből. Ez a munka ugyan nem valósult meg, de a fotóhagyaték kategorizálásának, jelölésének vázát annak idején megszerkesztették, ez az algoritmus akár a jövőbeni digitalizálás kiindulópontja is lehet.

Dr. Sárközy Réka (az '56-os Intézet munkatársa) 1991-ben egy majdnem 50 perces szélesvásznú dokumentumfilmet forgatott dr. Szentpétery Tibor kalandos életéről. A tudósító címmel, mely most a rendezvény záró-akkordjaként nagy sikerrel levetítésre is került. Az emlékülés során a haditudósító számára meghatározó Don-kanyari esemény-sorozat tényeiről és azok „utóéletéről”, sajtóbeli, történelmi, fotókon és filmen történő megőrkítéséről tartott gazdagon adatolt előadást.

Dr. Víz László a fotóművész városvédő- és dokumentáló tevékenységéből kiindulva mutatta be, hogy milyen fontos szere-

pe van a mindenhol jelen lévő kameráknak egy állandóan fejlődő, szervesen alakuló város életében. Az előadó társ-szerzője volt dr. Szentpétery Tibor Atlaszok, Hermák és Kariatidák c. könyvének, amelyben a budapesti épület-homlokzatokon megjelenő ember-ábrázolások kerültek megőrkítésre.

Dr. Kerny Terézia (MTA) szintén társszerzői minőségben tartott rendkívül személyes hangvételű, nagyon sok adattal, képmelléklettel kísért előadást a romániai falurombolás hírére az erdélyi szász erődtemplomokat megőrkíteni siető dr. Szentpétery Tibor ezen tevékenységének jelentőségéről, az erőfeszítések ifjabb generációkban való továbbéléséről és intézményesüléséről. Az *Ottól a Kükküllőig* c. könyv német nyelven is megjelent, ma már az antikváriumokban is ritkaságszámba menő, keresett kincs, kutatási alapmű, sokat hivatkozott irodalom.

Az előadások sorát *Mészáros Attila* hájópítő-mérnök, „a fogadott unoka” szavai zárták – dr. Szentpétery Tibor emberi, erkölcsi üzenetét tolmácsolta.

Az emlékülés helyszínén kamara-kiállítást tekinthetett meg a közönség, melyet dr. Szentpétery Tibornak a Don-kanyarban, az 56-os budapesti utcákon és az Erdélyben készült fotóinak tablóból állítottak össze.

Dr. Czaga Viktória főlevéltáros, az emlékülés levezető elnöke a rendezvény végén egy emléklapot adott mindkinek kérvén, hogy bárki, aki előre akarja és tudja mozdítani a hagyaték feldolgozását, ötleteivel, kapcsolataival, lehetőségeivel támogassa a nemes célt. A Kultúrjúria munkatársai valamint a jogutódok a fotóművész honlapján található elérhetőségeiken (www.szentpetyerfoto.hu) örömmel és köszönettel fogadják támogató megkereséseiket.

Szentpétery Márta
(A konferencián elhangzott előadásokat folytatásokban közöljük.)

Jamrik Levente– Jungmayer Mihály

40 éve a Duna mélyén a titokzatos Senki-szigete

(2., befejező rész)

Jókai nem hazudott: létezett a „Senki-szigete”. A magyar-román-szerb hármashatár közepén elnyúló Ada-Kaleh szigete turisztikai attrakciónak számított jó klímája, vadregényes festői romjai és etnikai egzotikumja miatt, amely a Vaskapu I. erőmű építése miatt 40 éve tűnt el a Duna hullámaiban.

A szigetlakók mindennapjai

Ada-Kaleh lakói sok kedvezményt kaptak Budapestről. Mentések voltak a katonai szolgálat alól, az áruk behozataláért nem kellett sem vámot, sem adót fizetniük. A török mellett szerbül, románul, a képzetebbek németül és magyarul is beszéltek. A sziget 1878-as elfoglalása után Konsztantinápoly már csak formálisan gyakorolta fennhatóságát egy általa kinevezett, négyévenként leváltott polgári személy, az ún. mudír vagy müdir (közösségi elöljáró, bíró) révén, aki a bécsi török nagykövetség alárendeltségébe tartozott és onnan kapta fizetését. Hivatalos ügyekben a sziget négy török egyenruhába bújt rendőre segítette munkáját. Ő volt a legfelsőbb bíró is, oldalán 6–18 segítővel. Rajta kívül még volt egy tanár és egy imam is a szigeten. A tisztségviselők fizetésére, valamint a sziget templomának és iskolájának működtetésére a Portának volt gondja. Az erőd falai közt helyezkedett el a gyalogsági lakatnya és mellette a bazár. A szigeten működött egy cigarettamanufaktúra is.

Az egykori belső várban, az erőd keleti kapujánál lévő mecset 1720 táján eredetileg ferences rendi templomnak épült, majd a sziget 1739-es török megszállása után török mecsetté alakították. 1902 és 1903 között a klasszicista stílusú épületet a szultán pénzéből felújították, ugyanakkor egy minaretet is mellé építettek. A legfőbb látniva-

lót ez a mecset képezte, hiszen három helyiségében hatosztályos népiskola működött, padlózatát pedig *II. Abdul al-Hamid szultán* által adományozott 480 kilós perzsaszőnyeg borította. A sziget keleti végében elhelyezkedő egykori római romokon nyugvó alsó erőd a török falun át volt elérhető. A múlt század utolsó évtizedétől kezdve Ada-Kaleh idegenforgalma megnőtt, az Al-Dunára látogatók egyik kedvenc kirándulóhelyének számított, hiszen a törökök híven megőrizték évszázados hagyományait, szokásaikat, vallási előírásait, ami az európai civilizációhoz szokott ember számára kuriózumnak számított. Ennek az unikális közegnek köszönhetően sok bécsi és budapesti értelmiségi választotta végső lakhelyének ezt az egy óra alatt körbejárható szigetet. Itt született például *Erdély Izolda* zenekritikus (1906), *Aszlányi Károly* színmű- és újságíró, aki sporttudósításai mellett bájos ifjúsági regényeket, novellákat is írt (1908), *Bonomi Jenő* etnográfus (1908), és *Gáspárdy Sán-*